

ДУХОВНІ АСПЕКТИ ТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Перехід людства до інноваційного типу цивілізаційного розвитку став не просто черговим етапом його історії. Він знаменує якісно новий характер буття, сенс якого, його потенційні переваги і загрози ми належним чином ще до кінця й не збагнули. Надзвичайно складний соціальний феномен, науково-технічний і технологічний розвиток завжди відігравав і відіграє вкрай важливу роль у забезпеченні нормального існування і розвитку суспільства. Ця роль пов'язана з необхідністю задоволення індивідуальних і суспільних потреб людей і вимагає належної організації їх спільної діяльності та її спрямування на успішне досягнення суспільно значущих цілей, необхідних для життєзабезпечення соціуму. Вона істотно посилюється на зламних етапах в історії розвитку людської цивілізації. Однак передумовами раціонального використання переваг науково-технічного розвитку виступають рівень професійної компетентності, розвиненості духовності людей і розуміння ними своєї відповідальності за можливі результати і наслідки впровадження нових технологій у практику суспільного виробництва.

Навіть без глибокого аналізу ситуації можна впевнено стверджувати, що практично кожна інновація, задовольняючи певні людські потреби, несе в собі й загрози життю і здоров'ю людей, зашкоджує довкіллю та створює потенційні небезпеки для прийдешніх поколінь. Ця подвійна природа більшості наукових відкриттів і технічних винаходів значною мірою пов'язана з традиційно недостатньою їх експертною оцінкою на предмет деструктивних можливостей та шляхів їх усунення чи істотного зниження. Переконливим підтвердженням цієї тези слугують численні антропогенні й техногенні аварії і катастрофи, які часто супроводжуються людськими жертвами і спричиняють істотні економічні збитки. На наше глибоке переконання, термін «техногенні» взагалі слід вважати некоректним, оскільки техніка і технології створюються й використовуються людьми, і протягом всього життєвого циклу будь-якого виробу можна знайти

того виконавця, який не проявив належної відповідальності й з прямої чи опосередкованої вини якого саме й відбулася аварійна подія.

Сама ж відповідальність не передається на генетичному рівні, не виникає спонтанно, а з'являється як результат цілеспрямованого виховання. Більш того, існує безпосередній досить сильний зв'язок між рівнем розвиненості духовного світу людини та її загальною культурою, з одного боку, і відповідальністю – з іншого. Ось чому важливою проблемою системи підготовки фахівців, в першу чергу тих, сфера майбутньої професійної діяльності яких пов'язано з розробкою чи експлуатацією потенційно небезпечних об'єктів., постає формування і розвиток їх духовного світу й відповідальності. Система освіти і кожен педагог мають виходити з того, що це може впливати не тільки на характер діяльності цих людей, а й на стан всього суспільства і навіть цивілізації у цілому.

Духовність взагалі є однією з визначальних атрибутивних ознак людини та її відмінностей від всіх інших живих істот на нашій планеті. Творцям же й користувачам техніки і технології вона вкрай необхідна з цілої низки причин, які вимагають свого філософського аналізу й виступають одним зі складників філософії техніки. Буттєвий і водночас телеологічний аспекти духовності полягають у розумінні того, що техніка призначена слугувати людині та її потребам, а не навпаки. Гносеологічний аспект відкриває шляхи поглиблення пізнання не тільки можливостей самої техніки і технології, а й їх подальшого удосконалення з тим, щоб мінімізувати їх негативний вплив. Аксиологічний аспект сприяє розвитку уміння гармонізувати взаємовідносини людини, суспільства і природного середовища з технікою, технологією і техносферою взагалі. Нарешті, естетичний аспект духовності вимагає створення таких виробів, які б відповідали законам краси і слугували не тільки суто утилітарним цілям, а й давали людині насолоду від їх споглядання та користування.

Духовність і породжувана нею відповідальність вносять у життя і фахову діяльність людини своєрідний моральний абсолют, що позитивно позначається на всіх її помислах, діях і взаємовідносинах з іншими людьми, стає однією з важливих заporук її щастя і життєвого успіху.